

Pragmatyczny zwrot w poznaniu ucieleśnionym a kategoria „podmiotu motywowanego moralnie” Marka Rowlandsa

Głównym celem projektu badawczego jest pragmatyczne, ucieleśnione i oparte na wiedzy empirycznej ujęcie kategorii „podmiotu moralnego” Marka Rowlandsa. W swojej książce *Can Animals be Moral? Argumentował on, że nie ma definitywnych przeszkód natury filozoficznej dla uznania niektórych zwierząt za zdolne do moralnego postępowania. Antropocentryczne definicje podmiotu moralnego zakładają, że może nim być jedynie istota działająca w oparciu o racje (w rozumieniu filozofii analitycznej), która jest zdolna do ponoszenia moralnej odpowiedzialności za swoje czyny. W jednym ze swoich argumentów filozof zastosował eksperyment myślowy, aby zilustrować spójność kategorii *podmiot motywowany moralnie (moral subject)* z wymogami nakładanymi przez metodę analityczną. Przedstawił przykład księcia Myszkina (z „Idioty” Fiodora Dostojewskiego), działającego moralnie, lecz pozbawionego tych własności.*

Biorąc pod uwagę najnowsze odkrycia wywodzące się z neuronauki afektywnej i społecznej, psychologii moralnej, psychologii poznawczej i porównawczego podejścia do badań nad korzeniami zachowań prospołecznych i moralnych, autor projektu wysuwa hipotezę, że eksperyment myślowy Rowlandsa można znacząco wesprzeć danymi empirycznymi i dlatego też istnienie kategorii *podmiotu motywowanego moralnie* jest czymś więcej niż hipotetyczną propozycją. Odkrycia te wskazują, że stany emocjonalne są główną przyczyną działań zarówno u ludzi, jak i zwierząt innych niż ludzie. W celu potwierdzenia lub podważenia powyższej tezy autor projektu przeanalizuje ustalenia i teorie dotyczące ewolucyjnego charakteru emocji i ich kluczowej roli w procesach decyzyjnych, koncentrując się na analizach *działającego podmiotu* i pojęcia *racji działania* (jako różnej od *przyczyny*). Uważa się, że te kategorie są głównymi przeszkodami w uznaniu moralnego wymiaru zachowań zwierząt. Projekt badawczy ma na celu a) analizę ustaleń empirycznych z pochodzących z szerokiego zakresu nauk kognitywnych mających za przedmiot naturę rozumowania i rolę wymiaru afektywnego w codziennym podejmowaniu decyzji, b) próbę ugruntowania pojęcia *działającego podmiotu motywowanego moralnie* w ramach pojęciowych pragmatycznego ucieleśnienia, c) zbadanie ustaleń wskazujących na istnienie właściwości zaangażowanych w działania moralne zarówno ludzi, jak i innych gatunków, d) sformułowanie koncepcji ucieleśnionej moralności, która nie wymaga z konieczności posiadania zdolności do operowania językiem naturalnym.

Badania podzielono na pięć modułów. W pierwszym module wprowadzę pragmatyczną wersję pojęciową dla ram teoretycznych poznania ucieleśnionego, aby następnie dokonać analizy pojęciowej aspektów zjawiska moralności powiązanych z działaniem. Ta część zostanie uzupełniona rozważaniami na temat roli języka i rozumowania w moralności z perspektywy paradygmatu poznania ucieleśnionego. W drugim module skupię się na rozróżnieniu terminów *zachowanie* i *działanie*, argumentując na rzecz zastąpienia opisów aktywności prospołecznej zwierząt, przynajmniej w niektórych przypadkach, tym drugim pojęciem. Przedstawię również koncepcję *pętli percepcja-akcja* jako narzędzia do identyfikacji instrumentalnie racjonalnych podmiotów działania. Trzeci moduł poświęcony będzie emocjonalnym aspektom moralności oraz badaniu niezbędnych zdolności poznawczych *podmiotu działającego* (oraz leżących u ich podstaw neurochemicznych korelatów), które są niezbędne do nadania moralnego charakteru jego działaniom. W tej części skoncentruję się na neurofilozoficznych teoriach emocjonalnej konstrukcji moralności i nad funkcją emocji w tworzeniu znaczenia, kategoryzacji i w ocenie wydarzeń. Mam zamiar wykazać, że przynajmniej niektóre zwierzęta inne niż ludzie posiadają takie zdolności. Czwarty moduł badawczy będzie poświęcony badaniu empirycznych odkryć dotyczących właściwości zwierząt, które mają być zaangażowane w działania moralne zarówno u ludzi, jak i u innych zwierząt. W piątym module zostanie sformułowana bardziej inkluzywna, oparta na wiedzy empirycznej definicja ucieleśnionej moralności i moralnie motywowanego działania.

Wyniki projektu badawczego mogą stanowić podstawę do zrozumienia moralności jako ewolucyjnego, biologicznie ugruntowanego zjawiska. Mogą przyczynić się do zatarcia sztucznie zarysowanych podziałów między doświadczeniem ludzkim a doświadczeniem innych gatunków. Mogą wnieść nowe wnętrza do rozumienia moralności jako zjawiska naturalnego, które możemy dzielić w formach podstawowych z innymi gatunkami. Ich znaczenie może wykraczać poza debatę filozoficzną i obejmować stanowienie prawa, dyskusje bioetyczne i codzienną praktykę postępowania ze zwierzętami.